DISSERTATIO POLITICA
DE
IVREIVRANDO PRINCIPIS
QVAM
PRAESIDE
LVDOV. MART. KAHLIO
PHILOS. PROF. PVBL. ORDINARIO
ERVDITORVM EXPONET
DISQVISITIONI
GEORGIVS FRIDERICVS BRANDES
L. L. C.

D. VIII. APR. A. R. S. MDCCXL.

GOTTINGAE
APVD ABRAM VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

Digitized by Google

Digitized by Google

HEROIBVS IN TOGA

VIRIS ILLVSTRISSIMIS ATQVE EXCELLENTISSIMIS

AVGVSTISSIMI AC POTENTISSIMI MAGNAE

BRITANNIAE REGIS ET DVCIS ELECTORIS BRVNSVIGO-LVNEBVRGICI

ADMINISTRIS STATVS INTIMIS

ET A CONSILIIS SANCTIORIBVS

PATRONIS AC MAECENATIBVS

AETATEM DEVENERANDIS

HANCCE DISSERTATIONEM SACRAM

ESSE IVBET

ILLVSTRISSIMORVM EORVM NOMINVM

SVMMA OBSERVANTIA ET CVLTV

DEVINCTISSIMVS

GEORG. FRID. BRANDES

Digitized by Google

Digitized by Google

DISSERTATIO POLITICA
DE
IVREIVRANDO PRINCIPIS

§. I.

Praeclare ac ſapienter a diuis Seuero & Antonino reſcriptum illud : *Licet legibus ſoluti ſimus, attamen legibus viuimus* : * obſeruatum, moribusque diuturnis confirmatum eſſe a bene multis principibus, nemo eſt qui ignoret. Ea quidem ſummorum imperantium conditio eſt, vt nec iudicari, nec puniri a quoquam mortalium queant, nihilominus obligationes ſemel in ſe ſuſceptas, vt tueantur, & ſummam earum compleant, diuinae ſeu naturalis

Digitized by Google

legis habita ratione, neceſſe eſt. Pactorum enim ac contractuum ſanctitas, ſine quorum vſu, vix vllo modo ſocietas humana optatum finem ſortitur, exactam in iis ſeruandis diligentiam praeſcribit. Admirationem itaque non habent iurium atque obligationum varia genera, quibus principes, maieſtati diuinae ſoli ſubiecti, fidem obſtringere ſolent. Potiſſimum ea inter eminent vincula, ſermonis officiis addenda, vt eo maiorem his faciant certitudinem, quaeque iurisiurandi vocabulo inſigniuntur. Referri autem iuramenta principum, modo ad actus inaugurationem principis antecedentes, modo eam excipientes, ** quibus promittitur regni talis adminiſtratio, qualis eſt imperii conſtitutionibus ſancita, conſtat. De his igitur & aliis iurisiurandi ſpeciebus, ad capeſſendam rempublicam ſpectantibus, iam diſpiciendum nobis erit fuſius. Eo magis animum ad praeclarum adiicimus argumentum, quoniam offendere in eo, praecipui auctores iuris publici, conſueuerint. Praemittere vero liceat perpauca placita, vnde poterit ratio ſequentium hauriri.

* Inſtitut. §. *fin. quibus modis teſt. infirm.*

** In Germanicae gentis imperio duplex promiſſio iſtiusmodi vſitata

tata eſt, teſte LVNIGIO in *Schauplatz aller Ceremonien* Tom. I. pag. 1292. ſqq. & M. FRIDERICO MVLLERO in exercitatione academica, qua *Politicam Symbolicam*, praecipuis qui ad inaugurandos reges adhibentur ritibus comprehenſam, praeſide celeberrimo MARTINO HASSEN propoſuit Vitebergae 1756. 4.

§. II.

Iusiurandum generatim conſideratum, eſt conteſtatio cum inuocatione dei vindicis coniuncta. Seu religioſa numinis diuini, tanquam teſtis & vindicis inuocatio, in aſſertionis confirmationem.

§. III.

Sunt qui iusiurandum tanquam partem diuini cultus contemplantur, quoniam in eo ad attributa dei, nimirum ad omniſcientiam, omnipotentiam, iuſtitiamque ſummam referretur animus. Arma vero iam contra eorum ſententiam non ſtringimus, * licet ex ipſa notione §. II. adſcripta, redargui queat. Sed obſeruamus modo, iuramenta omnino adhibenda fuiſſe, vt corrupti hominum mores reuerentia metuque irae diuinae coercerentur. Hinc recta ratio inſtituti huius neceſſitatem comprobat, quum veritas vix alio modo elici poſſit atque indagari. Non dicam de incredibili vtilitate illius, dum tam noſtra quam aliorum

Digitized by Google

iura, eo certa reddantur, confirmentur, vindicentur; quae infirmo alias niterentur talo. Nam eo vſque impietatis, perplures procedunt, vt aliena a veritate loquantur; peierare autem ii tantum ſolent, hoc eſt perpauci, qui omnem religionis ſenſum radicitus ſibimet excutere cupiunt.

* Iuramentum τῆς λατρείας cultus religioſi ſpeciem adpellarunt pontificii; hancque ob cauſſam vſum illorum crebriorem non poſſe prohiberi a principibus, affirmant. Conf. omnigenae eruditionis vir, & iuris omnis oraculum IVST. HENNING. BOEHMERVS in *Iure Eccleſiaſtico* Lib. II. Tit. XXIV. §. IX. pag. 1269. Finxerunt autem illam doctrinam pontificis ſectatores, vt forum eccleſiaſticum amplificarent, quoniam id largiuntur plures, quae ad liturgiam & ſanctitatem cultus diuini pertinent, reſeruanda eſſe clericorum iudiciis. add. M. CHRISTOPH. BEYERVS in tractatu hiſtorico- morali de *Origine & natura praeiudiciorum in iureiurando eiusque relaxatione* Cap. II. §. LXXX. pag. 155. edit. Lipſiae 1720. 4.

§. IV.

Quidquid & vera bona noſtra & aliorum tuetur atque adauget, id remedium felicitatis eſſe, arbitramur; Ergo iusiurandum cautionibus adnumerandum eſt ſaluberrimis. (§. III.)

§. V.

Si iureiurando confeſſio corroboratur, illud vocatur aſſertorium; ſi autem nos aliquid praeſtitu-

turos, interpoſito ſacramento, pollicemur, hoc iuramentum promiſſorium vocatur. Ex horum complexu & coniunctione mixtum exoritur iuramentum.

§. VI.

Qui iurisiurandi finem eſt conſecuturus, deo & attributis §. III. percenſitis, fidem atque auctoritatem adiungat, neceſſe eſt. Athei itaque ſacramento nequeunt contendere.

§. VII.

Dei libertatem & iuſtitiam in dubium vocantes, iuramento non deuinciuntur.

§. VIII.

Iuramento veritas elicitur; (§. II.) ſi haec igitur iam fuerit explorata, adferendum illud non eſt. Id quod ex notione medii & finis patet; ſi enim finem obtinuimus, non opus eſt medio, in quo ratio finis ponitur.

§. IX.

Nimius iurisiurandi vſus, in rebus nempe paruuli momenti, non conuenit cum ſumma reue-

Digitized by Google

rentia quam deo debemus; quod ex theologiae naturalis principiis facile euincitur. *

* Prudentiſſime igitur pontifex Alexander III. decreuit, ne iusiurandum praeſtaretur ſine neceſſitate, in capitulo 2. X. de *probationibus*. Alii vero vel conditores canonum, vel interpretes eorum, miſere deprauarunt iuramentorum vſum, quae auſpiciis ſuis ad leuiſſimas res fuerunt adplicanda.

§. X.

Maledictio vocatur ſi aliis adprecamur res infauſtas. Maledictio igitur eſt illicita, quoniam leges naturae iubent, vt commodis aliorum inſeruiamus, iisque bene cupiamus. Hinc plane etiam diuerſa eſt a iureiurando.

§. XI.

Reuerentiae diuinae habenda eſt ratio; (§. IX.) offendunt igitur grauiter, qui iuramenta, niſi neceſſitas id flagitet, deferunt, vel ſe ſtatim ad iusiurandum offerunt. Ceterum non iuſtitiae ſolum, ſed & prudentiae placita, prohibent crebriorem iuramentorum vſum, quia quotidiana vileſcunt, nec iuramenta tantam vim ſuſtinere amplius queunt, ſi ſaepiſſime ob quasuis cauſſas repetuntur. Non ſuffragamur itaque romanae eccleſiae addictorum ſententiae, qui in variis regionibus, quemuis contractum iuramento confirmari iubent. *

† Hæc facit ſagaciſſimus THOMASIVS in notis ad LANCELOTTI *Inſtit. Iur. Can.* Lib. III. not. 185. pag. 1395.

§. XII.

Accidit non raro, vt per animam, * perque res creatas alias iurent homines, ea lege, vt vel religioſe inuocata, tanquam deum venerentur; cuiusmodi iuramenta impiam ſuperſtitionem ſapiunt, licet obligatio eorum ratione iurantis firma ſit; vel diuina virtus non tribuatur rebus in formulis iuratoriis contentis; ſed tamen impliciti iurisiurandi naturam atque indolem & hae aſſequuntur. Innuunt enim verba ſequentia: vtinam deus me puniat, ſi id quod adſeuero non ita ſeſe habet, vti illud pronuncio: Profani ſane hominis ſignum eſt vſus obteſtationum eius furfuris, quamquam in foro interno ſeu conſcientiae, aequipolleant iuriiurando explicito, ſiue ei, quo deus teſtis & vindex conſtituitur; ratione ſcilicet obligationis. Ceterum obſeruamus, interdum & deum iuramento inuocari & creaturas ſimul, inprimis res nobis gratas, de huius igitur moralitate ex dictis iudicari facile poterit. **

* Per res quas maxime venerabantur, veteres iurabant; hinc Tiberius Claudius Caeſar *per Auguſtum* iurari inſtituit, vti iam antea *per principis genium* praeſtabantur ſacramenta. Vid. CASPAR MAT-

MATTH. MVLLERI Diſp. Iuridica de *iuramento per alterius ſalutem*, Roſtochii ſine die & conſule impreſſa, & DAN. FRIDERICI IANI Diſp. de *iureiurando per genium principis*, Lipſiae 1708. habita.

** Ad hanc claſſem ſpectat iusiurandum Solymanni, quo foedus cum Ioanne Hungariae rege MDXXX. firmauit ita fere: *Ego praefatus Sultanus Solymannus Schyack, Imperator Turcarum inuictiſſimus, iuro ad omnipotentiam dei altiſſimi, omnipotentis, ſanctitatem, ſplendorem & bonitatem diuinitatis ſuae, ad firmamentum caeli, ſolem, lunam, ſtellas, terram, & ſuperficiem terrae, ac ad regnum & ſanctiſſimum Mahumetem, proauum, auum, patrem, matrem & lac maternum, ac panem meum, gladium, animam, & vitam meam ac omnium Bazermannorum circumciſorum ſalutem* &c. de quo vid. PFEFFINGERVS in *Vitriar. illuſtr.* Lib. I. Tit. VIII. §. II. Lit. m.

§. XIII.

Noua obligatio accedit promiſſioni iuſtae eique ſimplici, praeſtito iureiurando: Etenim pacta iuſta per ſe ſeruanda ſunt, atque hinc promiſſioni de veritate dicenda, vel re efficienda, ſtandum eſt, ob motiua e nexu mediorum & finium huius vniuerſi deſumta; (per princ. iuris nat.) quum igitur iureiurando, naturali illi priſtinae obligationi addantur rationes, a deo & attributis eius proficiſcentes; (§. III.) ſiue motiua noua; nexus motiuorum autem cum actione conſtituat obligationem, & motiua mere diuina ſint quae adiunguntur iureiurando; ſequitur, accedere obligationem

nem nouam mere naturali, ſi iuſiurandum cum promiſſione connectitur.

§. XIV.

Vbicunque obligatio in pactis ceſſat; ibi iuſiurandum quoque non obligat. (§. XIII.) Ergo iuſiurandum circa rem moraliter, ſiue phyſice inpoſſibilem, nullam affert obligationem. Leges enim dei ſunt immutabiles; vti in theologia naturali demonſtratur; ergo nec obligationes hominum iureiurando mutari poſſunt. Porro nec phyſicae neceſſitati reſiſtere valemus; hinc nec aliquid iurato promittere quod ei repugnat.

§. XV.

Iuriſiurandi violatio, periurium dicitur. Periurus igitur doloſe adhibet formulas iuriſiurandi. Periurii autem reus non eſt, qui iuramento ſe ad inpoſſibilia obſtringere debuit. (§. XIV.)

§. XVI.

Iureiurando fides nobis concilianda eſt apud alios. (§. III.) Hinc iurandum eſt ex mente eorum, qui nos adigunt ad iuramentum. Reſeruationes igitur, vti vulgo vocantur mentales, per

Digitized by Google

ſe corruunt, nec iis nefarii homines ſibi poſſunt conſulere. Ne in ſermone quidem vulgari reſtrictionibus eiusmodi vti licet, ſi inde damnum ratione alterius oritur, quod ex fine ſermonis patet; multo minus itaque in iureiurando locum habent. *

* Euoluatur THEOD. THVMM. tr. *de iuram. & Ieſuitar. aequiuocat.* pag. 146. ſqq.

§. XVII.

A pactis fraudem & dolum omnem procul eſſe, leges naturae iubent, * (per princ. iur. nat.) Ergo etiam a pactorum acceſſoriis, ad quae refertur iuramentum, (§. XIII.) excludi debent fallaciae prorſus omnes.

* Plura de his dabit HERT. in Diſſ. de *Conuent. Dom. translat.* §. XVIII.

§. XVIII.

Qui externis ſignis vere iurantis vtitur, internis autem animi ſenſibus non iurat, eam ob cauſſam vt laedat alios, is reus dicitur periurii. (§. XV. XVII.) Signa de quibus ſermo nobis eſt, ceremonias & accidentia iurisiurandi potiſſimum conſtituunt, vnde ſolennitates eius proficiſcuntur.

Itaque

Itaque periurus etiam fieri poteſt, qui ratione ſignorum externorum, ſecundum conſuetudinem gentis cuiusdam ad iusiurandum adplicandorum, non iuraſſe cenſetur.

§. XIX.

Iuramentum obligationem non producit, vbi nulla alia, ſiue naturalis, ſiue ciuilis iam adeſt obligatio. (§. XIV.) Ergo res iniuſtae, religioſa adſeueratione promiſſae, ſalua fide interuertuntur.

§. XX.

Iusiurandum principis a nobis vocatur id, quo perſona cui maieſtas tradenda, vel tradita eſt, circa regimen ciuitatis fidem adſtringit. Haud enim de quibusuis iuramentis, quae principes concipiunt, pluribus ediſſeremus, ſed ſpeciatim de iis, quae ſalutem reipublicae reſpiciunt; atque imperii fundamenta, quibus reliqua ſuperſtruuntur, efficiunt.

§. XXI.

Principis, rempublicam adminiſtraturi, iuramentum, iniuſtum dici nequit, in ſe conſideratum; (§. IV.) quidquid enim generi, ſeu iuramento genera-

Digitized by Google

neratim competit, vt competat ſpeciei, hoc eſt iuramento principis, neceſſe eſt. (per princ. Logicae)

§. XXII.

Iuramentum principis eo maioris momenti eſt, quoniam ſuperiorem non habet princeps, ſi deum exceperis; (§. I.) adeoque obligatur tantum motiuis ex dei attributis, vel ex natura ipſa fluentibus. (§. XIII.) Eo iuſtior autem iſtiusmodi iurisiurandi cauſſa eſt, quo maior certitudo ſaluti integrarum regionum, eo ipſo accedit. (§. XI.)

§. XXIII.

Cui ſumma rerum traditur, is plerumque ſpectatiſſimae fidei eſt, & praeclaris virtutibus conſpicuus; quum igitur iureiurando opus non ſit; ſin alias de fide alterius perſuaſi ſimus; (§. VIII.) non eſt neceſſarium, * vt ſinguli principes iureiurando ſe obſtringant, antequam rempublicam capeſſere inſtituant. Eo magis, quum iuramentum acceſſorium tantum ſit; (§. XIX.) viqùe pacti princeps obligatus iam ſit, ad tuendam conſeruandamque rempublicam. Nihilominus conſuetudinem gentes contrariam ita aperuerunt, vt

in

Digitized by Google

in plurimis terris, principes ſacramenti religione adſtringantur. **

* Forſan vel hanc ob cauſſam principes S. R. I. circuli cuiusdam gubernacula ſuſcepturi, non iurant. Vid. *Receſſus Imp. de* A. MDLV. §. LVIII. nec non Art. III. *der Erklaerung des Land-Friedens* de A. MDXXII. Id vero compertum exploratumque habemus, Turcarum imperatores, aliarumque multarum gentium principes, in terris orienti ſoli ſubiectis, nunquam ſe obſtringere iureiurando. De iis conf. DIETER. de *ſum. ſummi imp. poteſtat. concl.* LXXIV.

** LIMNAEVS in prolegom. ad *Capit. Caeſar. nullam,* inquit, *fere gentem ita barbaram ac ſtupidam fuiſſe, quae non reges ſuam ad fidem & tutelam regni ſui, ſub certis conditionibus iurandum, ſub initium adegerit.* Lib. I. Cap. XIII. *Iuris Publici Imperii Romano-Germanici.* Antiquiſſimam quoque eſſe capitulationum in S. R. I. originem, fatentur omnes; eas enim imperante Henrico IV. vſu receptas, *Hortlederus*, qui id colligit ex Brunone Saxone, apud *Goldaſtum Polit. Imper.* Part. XII. Diſc. II. p. 612. auctor eſt. CARPZOVIVS quidem ad L. R. C. I. Sect. VIII. Num. XL. XLIV. LIII. eas Conradi I. temporibus confectas eſſe, memorat; ſed vid. PFEFFINGER. in *Vitriario illuſtr.* Lib. I. Tit. VII.

§. XXIV.

Principem in iureiurando deum inuocare oportet; (§. XII.) nec creaturas, animatas inanimatasue, tanquam teſtes & vindices implorare; (§. XII.) quoniam ſanctiſſimas perſonas, inter quas principes eminent, dedecet ſuperſtitionis quoduis

ſimulacrum. * Imperatores quidem S. R. I. *per Euangelii librum* iurare ſolent, vel Euangelii facere mentionem in iuramento; ** verum iſtis verbis non tam iuramentum efficitur, quam aſſeueratio, *ſe tam vera polliceri*, *quam veram credant euangelii*, *illo libro contenti veritatem*. *** Ceterum Euangeliorum codicem, ab aliis etiam principibus adhiberi iuramento, non ignoramus. Ita e. g. de *Wilhelmo* III. Britannorum rege, id memoratur in *dem Krœnungs actu beyder Maj. Maj. Wilhelm des dritten vnd Maria zum Kœnig vnd Kœnigin von Groſſ-Britannien*, apud BECMANVM, in *Syntagm. Dignitatum Illuſtr.* &c. Diſſert. VI. Cap. IV. N. VII. pag. 614. Ad mores ſuos id transtulerunt etiam Galli, haec enim prodita ſunt in *Actis coronationis Ludouici* XIV. apud THVLDEN. *Hiſtor.* L. III. f. 166. ſqq. *Myſteria regis ab iureiurando initium caeperunt*, *hac circiter ſumma verborum*: " Romanae eccleſiae protectorem, fidei apoſtolicae cultorem, rituum catholicorum obſeruantem me perpetuo fore, polliceor. Obligoque fidem meam, haereticis regno exigendis operam impenſurum, priuilegiis cleri propugnaturum; iura ſubditis non niſi ex aequo & bono

no

Digitized by Google

no daturum " *In haec verba iuranti Euangelia porriguntur, quae vt manus dextrae indice, medioque digito ex more contingebat, ſic me inquit deus adiuuet, & haec ſancta dei Euangelia.* Add. *Hiſtoire de Lovis XIV. par* M. DE RIENCOVRT T. I. fol. 254. ſq.

* Cenſuram hinc bene multi principes theologorum incurrunt, *per ſanctos, resque creatas* iurantes. Iurauit vero iſto modo *Philippus* Rex Franciae, vt MATTHAEVS PARISIVS ad Annum MCCVIII. refert. *Ludouicus* VII. Francorum rex *per corpus Dionyſii* iurauit; per *animam patris ſui* autem *Hugo M.* apud WITTEKINDVM in *Annal. de reb. Sax. geſt.* & *Otto* imperator apud ALBERTVM STADENSEM in *Chronic.* Conf. EBERHARD. RVDOLPH. ROTH de *iureiurando eiusque variis ritibus ac cerimoniis* §. XXVI. BARTHIVS in *notis ad Guil. Britonem* p. 56. ſqq. 737. ſqq. Suecorum reges quoque olim iurabant ad aram, reliquiis ſanctorum manu impoſita; pontificiis autem his ritibus abrogatis, Auguſtanam confeſſionem iureiurando iam confirmant.

** Ad altaria veteres iurare conſueuerunt, teſte TERTVLLIANO de *poenitentia,* atque OPTATO MILEVITANO Lib. VI. Formul. vid. in libr. veter. formular. apud. BIGNONIVM c. 29. 33. citatum a generoſiſſimo IO. WILHELMO DE GOEBEL in Diſſert. academica de *origine vſu & abuſu iuramentorum* edit. Helmſtadii 1738. 4. Altaribus vero quoniam Euangeliorum libri impoſiti erant, & vti GONZALEZ DE TELLEZ. ad leg. fin. X. *de iuramento calumniae ex Conſtantin. porphyrogeneta de adminiſtrat. imperii* c. 27. declarat, iurantes Euangelia ſecum portabant ad iurandum, vel adtingebant, vel adprehendebant iureiurando ſe adſtringentes, iſtos ſacro ſanctos libros. *Iuſtinianus* etiam in l. 14. §. 1. C. de *iudic.* praeſcripſit eundem morem, *ſacroſancta Euan-*

Digitized by Google

Euangelia tangendi aduocatis; & paſſim huius ritus mentio extat in iure ciuili. Conf. quoque VALESIVS ad *Sozom.* VI. 30. MEVRSIVS *ad Palladii Lauſiacam* pag. 183. ſq. & alii laudati in *Bibliographia Antiquaria* IO. ALBERTI FABRICII Cap. XII. §. XI. pag. 439.

*** Conf. grauiſſimus vir ISR. GOTTLIEB CANZIVS in Tom. I. *Diſciplinarum moralium omnium perpetuo nexu traditarum* pag. 104. §. CCLXXVI.

§. XXV.

Iuramentum principis promiſſorium eſt; (§. V.) nam ſubiectis varia commoda, iura, immunitates, quaeque plura in Receſſibus & Capitulationibus regnorum, contineri ſolent, ſe conceſſuros pronunciant imperantes. Quum vero res futurae variis caſibus conſtringantur, eo maiori opus eſt prouidentia, ne periurium, ſiue irritum iusiurandum, ipſi ſubditi producant. *

* Seruatoris optimi verba ſunt: *ne iurate omnino.* Ex his GROTIVS probaturus eſt, iuramenta promiſſoria plane eſſe illicita; quia vero domonſtrationem haud adtulit idoneam, repudiamus merito opinionem, iuri omni contrariam. Vid. ZIEGLERVS in *animaduerſ.* ad Grotii I. B. &. P. Lib. II. C. XIII. §. XXI.

§. XXVI.

Qui non eſt in poteſtate alterius, eius iuramenta a libera voluntate ſui ipſius dependent. Princeps igitur, libere prorſus iurat; vocamus enim princi-

principem perſonam maieſtate, ſeu ſumma in ciuitate poteſtate, praeditam. (§. XX.) Ergo iuramentum principis non eſt ſignum ſubiectionis, ſeu obſeruantiae, multo minus imperii, populi in principem, documentum. Id eo magis affirmandum, quoniam alias contradictoria theſis admittenda eſſet, nimirum non dari in Europa principes; monſtrabimus enim, fere omnes iureiurando apud Europaeos obſtringi principes. *

* Exempla varia iam adpoſuimus, adponenda autem ſunt plura: De pontifice Romano eiusque iuramento remittimus lectorem ad THVANI *Hiſtor.* Lib. LXXXII. pag. 27. De Hiſpanorum rege vid. STEPHANVS IVNIVS BRVTVS in *Vindic.* contra Tyrannos Quaeſt. III. pag. 69. & *Auct. libell. de Iure Magiſtr. in ſubdit.* fol. 63. De Bohemorum rege legatur *Landes-Ordnung des Königreichs Böheim* Art. III. pag. 2. De Danorum rege vid. LAVTERBECCIVS in *Regentenbuche.* De Poloniae Rege conf. BODINVS Lib. I. de Rep. Cap. IX. De reliquis deinceps.

§. XXVII.

Subiectis adſcribere facultatem, principem cogendi iuramento, nihil aliud eſt quam repugnantia ſibi inuicem aſſerere. Nam princeps ſumma eſt poteſtate praeditus; ergo non dependet a populo; (§. XXVI.) Ergo populus eum coercere nequit iureiurando. Ergo capitulationes principum ſunt pacta fundamentalia, nec leges dicendae ſi

propriam voci ſignificationem tribueris. Ita auguſtiſſimus imperator per modum pacti, minime vero per modum legis ad Capitulationem obſeruandam obligatur; id quod elucet ex *Capit. Leopoldi* in *fine pro oem. Daſſ wir vns demnach aus freyen gnædigen Willen, mit denſelben vnſern lieben Neven, Oheimen vnd Chur-Furſten vor ſich, vnd ſæmtliche Furſten vnd Stænde des H R. Reichs*, Geding *vnd* Pacts-Weis *dieſer nachfolgenden Articuln vereinigt, angenommen vnd zugeſagt haben*: Conf. Rachelii Diſſert. de *Capitul.* Cap. I. §. XII. ſq. Vitriarivs *illuſtr. a Pfeffingero* Lib. I. Tit. VII. pag. 231.

§. XXVIII.

Sunt qui maieſtatem realem ſeiungunt a maieſtate perſonali; hanc principi, illam populo adſignant; ſed ita rationes ſubducentes, maieſtatem plane e medio tollunt. Nam realis maieſtas, vel eſt ſuperior perſonali, vel minor; ſi illud, perſonalis maieſtas nomen maieſtatis haud meretur; ſi hoc, tunc titulus maieſtatis iure applicari nequit; Ergo in vtroque caſu contradictio occurrit, nec tertius modus, nimirum aequalitas vtriusque maieſtatis concipi poteſt; quoniam ſumma poteſtas, qua-

Digitized by Google

qualis maieſtas eſt,(§.XXVI.) aequalitatem omnem excludit.

§. XXIX.

Realem nos tollere maieſtatem, reponere nobis videntur nonnulli; nosque deſpoticum probare imperium vnice. Sed non negamus, dari iſtam realem maieſtatem, verum potius eandem tuendam, neque a perſonali ſecernendam, arbitramur; idque ex rationibus §. XXVIII. adductis, patet. Praeterea ex mente aduerſariorum, maieſtas perſonalis tantum titulus eſſe debet, quod ſi admittitur, *rex* eodem iure *non rex*, maieſtas, maieſtatis oppoſitum vocari meretur. Quam vero ieiuna ſit iſtiusmodi aſſertio, videant cauſſae illius patroni, monarchomachi. Deinde nec ratio connexionis elucet, cur diſcrimen illud, ſeu diuiſio maieſtatis reiecta, tyrannicum inuoluat imperium. Id vero liquet, ex ſeparatione maieſtatis, commixtionem confuſionemque oriri. *

* Hanc in rem ediſſerit IOANNES MANTIVS in *Collegio Politico* Diſp. VI. Qu. III. edit. Vitembergae 1666. 4.

§. XXX.

Princeps ad iusiurandum vi adigi nequit; (§. XXVI.) ne is quidem, cuius maiores per longum

tem-

temporis ſpatium ſummae rerum praefuerunt, ſeque ſemper iureiurando ſub auſpiciis imperii obligarunt. In regno ſucceſſorio enim, de quo quaeſtio eſt, haeredi proximo defuncti principis, ius in regnum competit; vi igitur iuſta, illud nequit interuerti, quod ſemel familia acquiſiuit; licet iurare recuſet imperii deſignatus ſucceſſor. Etenim nec infinita ſubditorum multitudo, imperium in principem eiusmodi exercere valet, quum ne cognoſcendi cauſſam quidem, multominus exequendi ſententiam, iure polleant. Minime igitur adſtipulamur REINKINGKIO, qui iuris gentium vniuerſalis, remque ſummae neceſſitatis eſſe principis iuramentum, pronunciat, Lib. I. Claſſe III. Cap. IX. pag. 234. *tractat.* de *Regimine ſeculari* & *eccleſiaſtico.*

§. XXXI.

Princeps legitimus etiam is eſt qui iurare nonuult; (§. XXX.) id vel ex hac ratione colligimus, quoniam iuramentum quod praeſtant principes, non efficit ius in imperium, ſed modum atque formam, regundae reipublicae inſeruientem, ſeu res, quibus ipſe vſus poteſtatis illius ſummae, ad actum deducitur. Huc enim collineant ſtatuta regnorum, pactaue ſubditorum, quae obſignari

iure-

iureiurando ſolent. Porro ſententiae noſtrae rectitudinem deſumimus e primo titulo, ſeu modo acquirendi, quo familiae cuidam diadema regni obtigit, nam iſto iure poſteri omnes vt fruantur, neceſſe eſt, etiam ii, qui inſtituta nonnulla ſubiectorum, vel maiorum, iureiurando confirmare recuſant.

§. XXXII.

Hactenus de principe qua princeps conſiderato, atque eo, qui in ſucceſſorio regno, indeterminato modo clauum tenet; alia vero rei ratio eſt in regnis electitiis, in his enim ea conditione tradi poteſt ſumma rerum electo, vt iureiurando ſe obſtringat, ſin minus, alius eligatur princeps. * Quo caſu iusiurandum *neceſſarium* ** certo reſpectu, in hypotheſi ſcilicet vocari poteſt; abeſt tamen omnis violentia, imperiique vis, quippe quae a populo eo minus retinetur, quoniam res publica ſine principe, ſeu maieſtate in ea conſtituta, quieſcentem maieſtatem habere videtur, adeoque imperium exercere nequit. Probe etiam obſeruatum eſt aliis, ius eligendi principem non maieſtatis praeſentiam, multo minus exercitium inuoluere.

 * Si

*) Si quis per ſuffragia ad reipublicae gubernacula euehitur, hoc fit vel *libere prorſus*, ſi cuicunque perſonae pro arbitrio eligentium, ſumma rerum traditur; vel *modo quodam reſtricto*, hoc eſt ad conuentiones quasdam. Hic mos in imperio Romano Germanico eſt vſitatus; quum electores noſtri Germanum, Imperatorem creare ſoleant; licet enim *Aurea Bulla* id ſpeciatim non praeſcribat; attamen id ex *capitulatione Ferdinandi* III. de Anno MDCXXXVI. & *Ferdinandi* IV. de Anno MDCLIII. vbi ad Ottonis III. legem fundamentalem reſpicitur, elucet. Ottonem III. vero legem ſanxiſſe, vt nec aliis quam Germanis, nec aliunde quam ex Germanicis familiis imperatorem creare liceret, rerum ſcriptores memorant; etſi nonnulli hanc conſtitutionem Ottoni Magno adſcribunt, eamque ab Ottone III. confirmatam eſſe enarrant. Ceterum conſtat, ſereniſſimos electores non tam natiuitatem, quam originem & ſanguinem conſideraſſe, id quod ex Friderici II. in Sicilia nati, & Caroli V. Gandaui extra Germaniam ſuſcepti, exemplis comprobatur. Conf. SLEID. in rebus geſtis Caroli V. Lib. I. MICHAELIS WENDELERI Diſſert. Polit. *de Maieſtate*, Vitembergae in lucem emiſſa 1662. 4. & 10. GVILIELMI IANI *iudicia eruditorum de origine Electorum*, ibid. conſcripta 1711. 4.

**) In iure ciuili *neceſſarium iuramentum* vocatur, quod iudex defert vni ex litigatoribus ob inopiam probationum. l. 31. π. de *iureiurando*, l. 3. C. *de reb. cred.* Etenim quia recuſari non poteſt niſi iuſtiſſimae adſint rationes, ſed praeſtari debeat ni cauſſa quis cadere malit, non immerito neceſſarium vocatur. Conf. GVILIELMI VAN SANEN Diſſ. de *iureiurando litis deciſorio* Cap. III. pag. 11. Quidquid reponant alii, qui voluntarium iuſiurandum dicunt, quod in iudicio alter litigatorum alteri defert, & eam ob cauſſam ita inſignitum id eſſe aſſerunt, quod is, cui defertur praeciſe, praeſtare non cogitur, ſed deferenti poteſt referre; iurat ergo, aiunt, non niſi ſponte & voluntarius. Iudiciale ſtatuunt quod iudex defert, ſeu a mero iudicis officio proficiſcitur, l. 5. π. V. O. neceſſarium vero, quod refertur, quia neceſſario praeſtandum eſt. Nos autem ſenſu plane philoſophico vocem iſtam accipimus.

§.

§. XXXIII.

Princeps iureiurando nequit ad res iniuſtas obligari. (§. XIX.) Ergo iusiurandum quo maieſtas eius ita imminuitur, vt ſubſiſtere prorſus non poſſit, tanquam fruſtraneum & illicitum conſideratur; quoniam repugnat naturae maieſtatis, ſiue pacto, quo principi ſumma rerum delata eſt. (§. XXVI.) Quidquid autem conſiſtere nequit cum principis dignitate, id nec a principe praeſtandum eſt.

§. XXXIV.

Quae modo probauimus, ita etiam euinci poſſunt: qui pacta iniuſta iniit, dolo alterius circumuentus, is iis non tenetur, vti leges naturae docent; (§. XIX.) Ergo nec princeps fallaciis irretitus, vel vi iniuſta ad conſenſum perductus, obſtringitur, vt illis faciat ſatis. Itaque nec iureiurando obligatur, quod pactum eiusmodi confirmat, ſeu acceſſorium eſt pacti illiciti.

§. XXXV.

Salus reipublicae, ſuprema lex eſt principum; id quod ex notione principis & ciuitatis intelligitur; * illam igitur ſe maximopere adiuturos, & praecipue ea, quae ad cultum numinis faciunt, ſi ali-

Digitized by Google

ſi aliter de veritate religionis cuiusdam ſint conuicti, iurare poſſunt imperantes. Ad hanc claſſem referimus illud iusiurandum, quod reperitur *Art.* I. *Cap. Ferd.* II. vi cuius auguſtiſſimus imperator promittit: *Daſſ wir in Zeit vnſerer Kœniglichen Wurden, Ampts vnd Regierung, die Chriſtenheit vnd den Stuel zu Rom, auch pabſtliche Heiligkeit, vnd die chriſtliche Kirchen als derſelben Advocaten in guten treulichen Schutz vnd Schirm halten* &c. Conf. BALTHASARIS CELLARII *Politica* pag. 313. ed. Ien. 1664 8.

* Conſulatur MANVEL. PALAEOLOG. *ad Joh. Fil. Praec.* LXXXVI. pag. 117.

§. XXXVI

Iuſtitiam, & aequitatem colere, boni principis eſt; (§. XXXV.) Ergo legitimum dicitur iuramentum, quo pollicetur princeps ea requiſita. Si igitur princeps iurat, quae ſub initium Capitulationis Caroli V. leguntur apud SLEIDANVM c. I. id inprobari nequit. Verba adpingere liceat: *Tueatur Rempublicam chriſtianam, pontificem & eccleſiam Romanam cuius ſit aduocatus*, IVS AEQVALITER ADMINISTRET ET PACI CONSVLAT. Inuictiſſimi noſtri imperatoris Caroli VI. ius-

iusiurandum eiusdem argumenti eſt, ſi formulas nonnullas reſpicimus v. c. *ich gelobe vnd verſpreche vor Gott vnd ſeinen Engeln, daſſ ich ietzt vnd hinfuhro das Geſetz vnd die Gerechtigkeit*, *auch den Frieden der heil. Kirche Gottes will halten vnd handhaben*, *auch dem Volck, ſo mir vnterworffen iſt, will nutz ſeyn, vnd ihm die Gerechtigkeit verſchaffen vnd mittheilen*, *daſſ ich des Reichs Recht mit gebuhrender Betrachtung gœttlicher Barmhertzigkeit will erhalten.* Vid. *Ausfuhrliche Beſchreibung derer Ceremonien vnd Solennitæten ſo bey dem Einzug*, *Crœnung*, *eingenommener Huldigung vnd Abzug ihrer Kayſerl. Maj. Caroli VI. zu Franckfurt am Mæyn obſeruiret worden* de Anno MDCCXI. apud LVNIGIVM Tom. I. *Theatr. Ceremonial. Hiſtor. Polit.* pag. 1292.

§. XXXVII.

Alia iuramenta principum ita comparata ſunt, vt cum plenario maieſtatis vſu conueniant; alia, vt maieſtatem certo modo reſtringant. Ad illa referuntur, quae cum exemplo §. XXXVI. enarrato conſpirant; ad haec autem, quae modum imperandi ſpecialem iniungunt, iuraque maieſtatica

 tem-

Digitized by Google

temperant. Huius generis eſt illud quod VLADISLAVS rex praeſtitit. Conf. PIASEC. f. 455. & BECMANVS in *ſynt. dignitatum illuſtrium, ciuilium, ſacrarum, equeſtrium*, Diſſert. VI. Cap. III. §. II. pag. 264.

§. XXXVIII.

Abſolutum imperium penes eos principes eſt, qui iusiurandum adcommodant ad officia, quibus per ſe, hoc eſt quatenus principes ſunt, obligantur. (§. XXXVI.)

§. XXXIX.

Maieſtas dicitur ſumma in ciuitate poteſtas, quae ſi exiſtere debet, haud diuidenda eſt in partes; (§. XXXIII.) Ergo iuramento, quo reſtringuntur nonnulla maieſtatem complectentia, (§. XXXVII.) haud eſt euertenda ipſa maieſtas, quoniam alias verborum luſus, hoc eſt titularis ex parte maieſtas oriretur, repugnareturque naturae pacti, inter imperantem ſubditosque ſanciendi.

§. XL.

Eſſentias rerum immutabiles eſſe, ex Ontologia conſtat; igitur maieſtatica iura eſſentialia, ſi ſalua manere debet maieſtas, mutari nequeunt, nec di-

uelli

uelli pacto, nec iureiurando. Accidentia autem, quum ſalua rei eſſentia & adeſſe & abeſſe poſſint, per ſe patet, accidentalia maieſtatis iura, limitari poſſe circumſcribique iuramento.

§. XLI.

Summa potentia tam ad eos translata eſt principes, qui iurisiurandi religione ſe non adſtrinxerunt, quam ad hos, qui 1.) iurato polliciti ſunt officia principum vniuerſalia; (§. XXXVI.) 2.) vel ratione modi & applicationis iurium extraeſſentialium maieſtaticorum, iureiurando ſunt obligati, (§. XL.)

§. XLII.

Iura quae maieſtati inſunt, diffundi in ſubiectos nequeunt; (§. XL.) attamen exercitium huius illiusue iuris, ſi conſenſerit princeps, permitti poteſt etiam ſubiecto; quia in hoc caſu princeps, qui aliis facultatem largitur, conſiderandus eſt tanquam cauſſa moralis, auctorue actionis, quum ſubiectus inſtrumentum ſit. Ergo quoque iureiurando principis, communicatio quaedam cumulatiua, vti in ſcholis vocatur, poteſt confirmari. Sic non raro magiſtratibus inferioribus, legum ferendarum poteſtas defertur; quae vero cum con-

ditione datur; ſi nimirum leges nouae, vel ſpeciali, vel ſaltem generali muniantur conſenſu; nec legibus regni reliquis ſint oppoſitae. Eodem modo iurisdictionem ſummam, a Tiberio ſenatui conceſſam, circumſcribebat alia lex: ne patrum decreta ante diem decimum in aerarium deferrentur, * vt princeps poſſet fieri certior, & precibus, (rectius iuſſis) ſententiam mitigare. ** Forſan principes, iurium nonnullorum applicationem ſubiectis permittentes, comparari poterunt cum Deo o. m. qui vires motrices cauſſis vniuerſi ſubordinatis, infimis etiam indidit; ſed vniuerſali tamen influxu omnibus adſiſtit.

* Teſte TACITO Ann. L. III. Cap. LI.

** Conf. SAMVELIS SCHELGVIGII Diſſert. Polit. de *iuribus maieſtaticis*, quae prodiit Vitembergae 1666. 4.

§. XLIII.

Iniuſta ſunt iuramenta, quibus maieſtas principis minuitur. (§. XXXIII.) Itaque ſacramenta principum S. R. G. Imperii, quibus a praeſule Romano adſtringuntur, iniuſta ſunt, dum iis laeditur imperator auguſtiſſimus & principes ipſi. Non ignoramus enim, in grauiſſimi momenti rebus ita regere eos pontificem, vt ſummo vtatur imperio Vid. Cap. 4. X. de *Iureiurando*. * Ergo &

per-

perplures inter illos principes, integra conſcientia violarunt iuſiurandum iſtud. ** Quod eo faciliori modo probatur, ſi generatim de iureiurando a nobis dicta paulo ante, conſiderantur penitius. Iuramentum enim iniquitatis vinculum, ſiue vanae ſuperſtitionis, nunquam eſſe debet. (§. XIX.)

* In iis ratio poſita eſt, cur aduerſus principes eccleſiaſticos fractae pacis publicae & religioſae reos, imperator & imperium, *poenam priuationis ſecularis officii & regalium* tantum decernere poſſint. Conf. excellentiſſimi viri CHRISTIANI GOTTLIEB BVDERI diatriba *de iuramentis principum eccleſiaſticorum S. J. R. Germanici* §. XXV. & §. XXVII. edit. Ienae 1737. 4.

** Huc ſpectant *Illuſtrium & clarorum virorum epiſtolae ſelectiores ſuperiore ſeculo ſcriptae, vel a Belgis, vel ad Belgas,* editas a P. BERTIO *Lugduni Batauorum ap. Ludouicum Elzeuirium* 1617. 8. vid. BVDERVS c. l. pag. 46.

§. XLIV.

E contrario autem principis eſt religioſe ſeruare promiſſa legitima, licet iuſiurandum non acceſſerit; (§. XIII.) Deus enim ipſe obligationem promiſſione ſuſceptam, ſe velle adimplere, profitetur; vti GVILIELMVS GROTIVS de *Principiis Iur. Nat.* Cap. XV. §. IV. dilucide monſtrauit; naturaque rei id ipſum innuit. Ergo etiam pactis fundamentalibus regni, vt ſatis faciat, deuincitur princeps; praecipue eam ob cauſſam, quia principum moribus exempla petere ſubiectos oportet;

Digitized by Google

ac conſeruatio fidei, ad auctoritatem imperiorum confert bene multa. Hinc ſapienter in Receſſu imperii a Carolo V. & ſtatibus. A. MDLV. Auguſtae Vindelicorum condito, §. *Vnd da ein Churfurſt* &c. principum imperii nudae promiſſioni, tanta fides aſſignatur, quanta aliis ſolenniter iurantibus. * Aſſerunt nonnulli, clauſulam ab ignobilibus, pollicitationibus additam: *Bey gegebener Treue*, *bey wahren Worten vnd Glauben*: vim eandem comprehendere, quae iuriiurando inſit; ſed refragatur iis non ſine ratione ** Gilhausen in *Arbor. Iud.* C. VI. P. VI. §. VI. Num. IV: cui adſtipulari videtur Hermannvs Zollivs in Diſſertatione iuridica, *de promiſſionibus generoſa fide vallatis*, *vulgo von der Cavaliers-Parole oder dem Adel Wort.* edit. Rintelii 1695. 4. pag. 10. add. Stryck. de *Caut. Contractuum* Sect. I. Cap. V. §. XVII. In ſe autem promiſſiones principum, quibus verba accedunt *an Eydes ſtatt*, non efficiunt iusiurandum, quoniam ad hoc inuocatio Dei tanquam teſtis & vindicis requiritur; (§. II.) quae tamen in formula illa non continetur. Nihilominus implicitum iusiurandum eam adpellant permulti; conf. Wesenb. *Conſ.* XV. N. XXXVI. & Io. Christoph. Hartvng

Digitized by Google

TVNG in Diſſertatione *de formula an Eydes ſtatt* Ienae 1690. excuſa; quod etiam concedi poteſt, ſi conſuetudo, atque intentio iuramentum rogantis, iddeclarant, tantamque poteſtatem verbis iſtis conciliant. Ceterum hic iudicaturus honeſtatis & iuſtitiae externae regulas ſecernat, neceſſe eſt.

* Conf. SCHILTER Exercit. XXIII. ad P. §. 24. ed. ſecundae p. 253. T. I.

** Illuſtrium virorum promiſſa, non tanquam iuramenta in foris noſtris conſiderari, oſtendunt GAILIVS L. II. obſ. 59. MYNSINGER. L. I. obſ. 17.

§. XLV.

Pacta ſunt ſeruanda, (§. XIII.) praecipue a principibus, (§. XILV.) Ergo etiam ea, quae tanquam priuatus, vel extra rempublicam princeps ſancit; (§. cit.) & quae cum haereticis vel infidelibus init. Iura enim diuina, ſeu naturalia, e quibus ſanctitas pactorum pendet, vera religione non poſſunt tolli, ob immutabilitatem legum dei, ſummamque earum perfectionem. (§. XL.) Praeclare igitur Carolus V. imperantis id officium maxime neceſſarium exiſtimauit; conf. MYLERVS VON EHRENBACH *de Nomologia Ordin. Imperialium* c. I. §. IV. Itaque iurato haereticis promiſſa etiam ſeruanda ſunt. (§. XIII.)

§. XLVI.

§. XLVI.

Pacta de regno adminiſtrando, vocantur leges regni fundamentales; (§. XX.) quae etiam iura imperii vocantur, quaeque electionem, ſucceſſionem, gubernationem, alia decidunt. Licet igitur princeps ſit ſupra leges ciuiles, (§. I.) pactis tamen iis tenetur, vt regnet determinato quodam modo. Summae enim maieſtati non repugnant conuentiones, ſecundum quas exercitium maieſtatis diuerſimode adſtringitur. (§. XLI. XLII.) Licet vero ciuilibus affici nequeat poenis princeps, qui fidem frangit, naturalia tamen mala manent eum, deique iuſtiſſimi iudicia occulta ſaepe, ſed admodum funeſta.

§. XLVII.

Inferior punire nequit ſuperiorem, quoniam poena omnis ſuperiorem inuoluit; itaque ſubditi principi mulctam dicere nequeunt. Ne verbis quidem ſubditis, in principem peierantem inuehere, licet; nam in poteſtate Dei ſolius retinentur domini huius vniuerſi; (§. XLVI.) multo minus factis eos laedere. Ne dicam de periculo reipublicae imminenti, per abdicationem vel depoſitionem principis, quamquam hic ſit improbus. Recte hinc

Digitized by Google

hinc *Fauonii* illud apud PLVTARCHVM in vita Bruti: *Si tyrannum volumus auferre, naſcetur bellum ciuile, peius deteriusque omni tyranno:* Legatur BARTHOLOMAEVS KECKERMANNVS Tom. II. *ſyſtematis ſyſtematum* pag. 1019. edit. Hanouiae 1613. & IO. ISAACVS PONTANVS Lib. IV. *Rer. Danic.* pag. 598.

§. XLVIII.

Qui vel errore, vel ignorantia inuincibili adductus, iuriiurando defuit, ei violatio iurisiurandi tribui nequit, quoniam imputatio perfecta tunc ſecundum leges naturae haud inſtituitur; Ergo nec principi varia perpetranti, quae conuentioni iurato promiſſae repugnant, periurii nota inuritur, ſi ob ignorantiam erroremue inuincibilem, ſimilesque circumſtantias * peierauit.

* Nec extendenda ſunt iuramenta ad inopinata, & haud ſpeciatim expreſſa; vid. TIRAQVELLVS in *praefat.* l. *ſi vnquam* num. 170. C. *de Reuocand. donat.* GAIL. 2. *obſer.* 99. num. 14.

§. XLIX.

Error & ignorantia principis eſt nonnunquam vincibilis; ſi igitur is, illaue, periurii cauſſa apparet, tunc morum quaedam prauitas in principe deprehenditur, leuitasque animi, coram tribunali ra-

Digitized by Google

tionis vix excuſanda; ſed tyrannus hanc ob rem vocandus non erit, quoniam haud aperta vi, ex animi ſententia, ſed tantum culpa quadam transgreditur leges regni fundamentales; & omnes tamen iſti characteres notionem tyranni ingrediuntur.

§. L.

Ad iusiurandum cognitio rei neceſſaria requiritur; & notitia de deo eiusque attributis & operibus; (§. VI.) hinc principes tenerrimae aetatis ad iusiurandum non ſunt perducendi; nec hi peierare poſſunt. Vnde etiam liquet, furioſos, vel mente captos principes, religione ſacramenti non teneri. Leges ciuiles quidem etiam pronunciant, inpuberes regulariter iurare non poſſe; * ſed de pubertate canones ciuiles adplicari non poſſunt ad principes, quippe qui legibus iſtis ſoluti ſunt, puberesque ſunt ac valide obligantur iuramento, ſi conſtat, animi viribus eos pollere, & libere conſentire poſſe. Attamen conſuetudines gentium, variis quoque in regionibus numerum annorum certum quendam praeſcribunt; quibus praeterlapſis, principes iureiurando adſtringuntur, in actu nimirum inaugurationis.

* Haec

Digitized by Google

* Haec illuſtrat HENNING. CHRISTOPH. GERDESSEN in *Theſibus iuridicis de ſacramentis puberum, ad ductum Authent. Sacram. puberum. C. ſi aduerſ. vendition.* edit. Gryphiswaldiae.

§. LI.

Formulae iurisiurandi interdum ita ſeſe habent, vt quam maxime generales ſint, & contineant infinita officia, quae homo implere nequit nec ſapientiſſimus, nec ſanctiſſimus, vti experientia teſtatur; quum vero ad inpoſſibilia obligari nemo queat; (§. XIV.) vel inde colligitur; ſubiectos reipublicae minus conſulere, principe ad eiusmodi ſacramentum adacto; etenim princeps optimus etiam, vel angore conſcientiae cruciabitur, vel plane negliget iusiurandum in ſe iniuſtum. Impium porro eſt iusiurandum, quod circa res plane inpoſſibiles deoque indignas verſatur. (§. XI.) Cui claſſi adnumeramus illud quod MICHAEL PICCARTVS ex Hiſtoria Mexicana LOPASII COMARNE refert: Horum populorum rex autem iurare debet: *effecturum ſe, vt ſol curſum ſplendoremque ſuum teneret, nubes pluerent, riui currerent, & terra produceret omne genus frugum.*

§. LII.

Cenſuram non meretur princeps, qui in variis

 parti-

Digitized by Google

partibus muneris ſui offendit, nec facit ſatis omnibus, vel pluribus; ſi enim non perſoluit promiſſa,q uibus ſub auſpiciis imperii ſe obſtrinxit, id ob varias rationes excuſandum, quia nec ab errore, nec a peccatis hominum plane immunis eſſe poteſt princeps. (§. LI.) Praeterea praeſumtio ſemper pro principe militat optima, ſecundum Doctorum conſenſum, de quo THEODORVS REINKINGK in *tractatu de Regimine ſeculari & eccleſiaſtico* Lib. I. Claſſ. I. Cap. V. §. LXXXIII. ſeqq.

§. LIII.

Actus voluntarii ſaepe repetiti, manifeſtam iniuſtitiam, vimque hoſtilem reipublicae illatam, declarantes, tyrannum efficiunt. (§. XLIX.) Tyrannus igitur quisque, vel pacta expreſſa, vel tacita violat; quae ſi iurato promiſit, neceſſe eſt, vt etiam periurus fiat tyrannus. Qui igitur ob conſcientiam dubiam ſaepe iniuſte agit princeps, ille transgreditur quidem leges diuinas, (per princ. Ethic.) & ſi iuramento obligatus eſt ad pacta quaedam, etiam in certis caſibus haec ipſa rumpere poteſt, ſed tyranni nomine hanc ob cauſſam non debet male audire.

§. LIV.

Digitized by Google

§. LIV.

Qui in ſtatu naturali viuunt, defectum ſimplicis exiſtimationis iis adſignant, qui iura diuina violant, id quod in Diſſertatione noſtra de *Praecedentia Gentium* 1738. typis inpreſſa, probauimus; Ergo etiam principes periurii rei, amittunt valorem moralem omnem. Quis non abhorret a perfidia *Alexandri* VI. Romani pontificis, qui nefanda haec verba protulit: *Specioſe iurare diſcamus, quo alios fallamus, & ſi in ſuſpicione ſimus, iureiurando exquiſitiſſimo nos purgemus, quo homines commoti abhorreant quicquam mali de nobis credere aut ſuſpicari*. Vid. LEIBNIZIVS in *praef. hiſtor. arcan. ſeu excerpt. ex Diar. Burchardi de vita Alexandri* VI. & FRANCESE GVICCIARDIN in *Hiſt. d' Ital.* Lib. I. pag. 5. Mittimus alias poenas naturales quas pendere ſolent illi principes, de quibus SVTHOLT in Diſſert. *de mero & mixto imperio* Th. XXXV. Neruoſe illas l. 2. C. de *Reb. cred. & iurei.* ita exprimit. *Iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum vltorem habet.* **

** Expediuit hanc legem IO. HENRICVS BERGERVS in Programmate 1702. conſcripto additoque IO. GODOFREDI FRITSCHII Diſſert. inaugurali *de iudice circa vitanda periuria prouido;* & GIDEON BOVDAEN in peculiari ad iſtam legem Diſſertatione Trai. ad

E 5 Rhe-

Digitized by Google

Rhenum 1706. habita. Ceterum de periuriorum deteſtatione & poenis vid. TOBIAS PFANNERVS in *Theologia gentili* pag. 314. BALTHASAR BONIFACIVS VIII. 18. *Hiſt. ludicrae* & 20. Plures percenſet ſcriptores IO. ALBERTVS FABRICIVS *Bibliograph. antiquar.* Cap. XII. §. X. pag. 459.

§. LV.

Conuentiones principem inter & ſubiectos initae, duplicem obligationem habent; id quod ex natura iſtiusmodi negotii fluit; iuramenta igitur etiam, quae acceſſoria eorum ſunt, (§. XIII.) tam ab vna, quam ab altera parte devinciunt. Ergo princeps quod iureiurando legitimo, ante promiſit, id tollere poteſt, ſi ſubiecti minus obſeruant quod officii eorum ratio exigit, quodque praeſuppoſitum fuit iurisiurandi. Hinc mutatio legum fundamentalium a principe ſuſcepta, non ſemper facit Tyrannum. (§. LIII.)

§. LVI.

Princeps periurus, eſt laeſor ſubiectorum; iuſta pacta enim iureiurando confirmata, conſtituunt ius perfectum ratione vtriusque paciſcentis; (per princ. iur. nat.) quum vero periurio repugnetur iuri ſubiectis conceſſo, iisque aliquid derogetur, quod perfecte illis competit, vi pacti confirmati iuramento, inde laeſionem ex violatione iurisiurandi oriri, facile intelligitur, quoniam laeſio eſt derogatio iuris perfecti alterius.

§. LVII.

§. LVII.

Pacta regnorum fundamentalia, cum ratione ſtatus, & circumſtantiis regionis, temporis, religionis, ciuium, vicinarumque rerumpublicarum conuenire debent. Quum vero iſtae omnes determinationes, mutationibus viciſſitudinibusque multis ſint obnoxiae; ſequitur, nouas conuentiones in locum priorum, inter principem & ſubiectos ſubſtitui; adeoque recentiores plane contrarias antiquioribus, ſanciri iure poſſe. Licet igitur princeps antiquas illas leges politicas, variaque priuilegia confirmauerit, integra tamen erit conſcientia, ſi contra ea quae promiſit iureiurando, illam ob cauſſam agit, quia ſalus ciuitatis hoc requirit. (§. XIV.)* Ita etiam iusiurandum principis, de conſeruandis ſingulis imperii ſui prouinciis, haud violatur, ſi neceſſitate coactus princeps regionum partem alienat, vt interitus omnium imminens auertatur. Malum minus enim maiori praeferendum eſt, ſalua iuramenti religione. Mens principis recti conſcia quoque dicitur, ſi regiones bello iniuſto acquiſitas reſtituit priori domino, licet iureiurando, ſe eas conſeruaturum promiſerit; iniquitatis enim vinculum eſſe non debere iuramentum, ſupra oſtendimus. (§. XXXIV.)**

*Ti-

Digitized by Google

* Titulus omnis C. *ſi contra jus vel vtilit. public.* haec ex parte illuſtrat.

** Non alienum a nobis eſt Cap. 29. X. de *iureiur.* GONZALEZ TELLEZ. in *Comment.* ad c. 25. §. *Illud.* X. Eod. & praecipue cap. 33. X. de *iureiur.* vbi verba haec leguntur: *Intellecto iam dudum, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Hungariae Rex illuſtris alienationes quasdam fecerit in praeiudicium regni ſui.... Nos eidem regi dirigimus ſcripta noſtra, vt alienationes praedictas, non obſtante iuramento, ſi quod fecit, de non reuocandis eisdem, ſtudeat reuocare. Quia quum teneatur & in ſua coronatione iurauerit, iura regni ſui & honorem coronae illibata ſeruare, illicitum profecto fuit, ſi praeſtitit de non reuocandis alienationibus huiusmodi iuramentum, & propterea penitus non ſeruandum.*

§. LVIII.

Leges iurato promiſſae fundamentales ſaepe mutandae ſunt; (§. LVII.) ſcilicet reipublicae commoda id ipſum praeſcribunt. Quanquam igitur princeps iurauerit, ſe nihil mutaturum ratione legum fundamentalium *, natura tamen reipublicae requirere poteſt nouas leges, & hypotheticam neceſſitatem alteram, altera excipere poteſt, quae poſtulat commutationem. Hoc eo verius eſt, quoniam nihil certi rebus ineſt humanis, atque imperia perpetuis viciſſitudinibus ſunt ſubiecta. Iniuſtae leges autem per ſe corruunt; atque hinc non ſeruandae, ſi naturae conuenienter viuimus; Ergo nec eae quae ciuitati detrimento ſunt, licet ſubiecti illas conſeruari cupiant. Ad has rationes quoque prouocabatur, quum lex illa fundamentalis in Hun-

Hungaria ab *Andrea* A. MCCXXII. promulgata, cum modo eligendi principes reſcinderetur MDCLXXXVII. *Leopoldo* cauſſam prae ſe ferente: *Daſs man nicht ſehe, wie auf ein ſolches, was denen gœttlichen vnd menſchlichen Satzungen wiederſtreitet, zu ſchwœren, vnd ohne des Kœnigs augenſcheinlicher Vntergangs Gefahr zu halten, anerwogen, daſs einem ieden Innwohner darinnen erlaubet, ſeinem Kœnig zu reſiſtiren, vnd viel andere Laſter mit Fug vnd Recht zu begehen. Vnd bezeuge die Erfahrung von grauen Iahren her, was fur eine Mutter einheimiſcher Empœrung, auslændiſcher Kriege, des darauf erfolgenden Gottes Zorns, vnd Reichs-Ruin, ihre Wæhlungen vnd bemeldetes Decret Andreae geweſen. Wie dann niemand als der alleinigen Goettlichen Vorſehung zuzuſchreiben, daſs dieſes Apoſtoliſche Kœnigreich nicht vollig mit Verluſt aller Guter, Freyheit vnd vnzehlicher durch Chriſti Blut theuer erkaufften Chriſten-Seelen, vnter das Turckiſche vnertragliche Ioch gebragt worden.* ap. BECMANVM in *Synt. Dignit. Illuſtr.* Diſſert. VI. Cap. III. §. II. pag. 265.

* De mutatione legum generatim vid. IOANNES CASE Lib. II. *Sphaerae Ciuitatis* Cap. VI. IVNIVS in *Quaeſtionibus politicis* P. III. CASTELL de *Offic. Regis* Lib. III. Cap. XXII.

§. LIX.

Finis iuriſiurandi non ſemper obtinetur; (§. LVIII.) principes praeterea impii praefracte ea rumpunt, (§. LIII.) vtilitate tamen ſingulari ſe commendat iusiurandum; Conf. CHARRON *de la Sageſſe* L. III. Cap. X. N. VII. quoniam ſaepenumero iis principes diriguntur, qui curam in exercenda iuſtitia alias non ponunt; ob reuerentiam nempe numinis diuini. (§. III.) Magnus vero etiam inter principes abuſus iuramentorum inualuit. Ita enim praeter iusiurandum aperuerunt alia remedia, ad veritatem vel eliciendam vel confirmandam; principibus gentibusque indigna. (§. XXIV.) Sic poſt fata *Ludouici Germanici*, *Carolus Caluus* imperator Germaniam ad imperium quum reducere adlaboraret, Ludouici filii armis ab imperatore victi, tandem ad iudicium candentis laminae prouocarunt, teſte PAVLO AEMYLIO Lib. III. de *reb. geſt. Franc.* Non vero publicae ſalutis cauſſa ſolum principes iurarunt, & iuris iurandi analogis vſi ſunt, ſed tam propria delicta, quam ſuorum purgauere atrocibus ſaepe modis. Sic *Kunegundis* Henrici II. vxor, ob ſuſpicionem amoris furtiui, iudicio candentium vomerum coram imperatore ſe purgauit, vid. ZWINGERVS in *Thea-*

Theatro Vit. Human. Vol. V. *Lib.* IV. fol. 1360. ALBERTVS KRANZIVS in *Sax.* Lib. IV. Cap. XXXII. fol. 262. IO. CAROLVS NAEVIVS in diſp. de *iuramentis illicitis*, Vitembergae excuſa 1706. LINDENBROG in L. L. *Lombard.* l. I. Tit. 10. §. 3. f. 335. Id monendum denique eſt, accidentalia quaedam iurisiurandi, perfidos principes ſaepe ſola deuinxiſſe, minime autem iuramenta ſine rebus quae inter modos referuntur, praeſtita;* ſed in ſuperſtitione impia eiusmodi facinora poſita fuiſſe, liquet.

* v. c. Turcae poſtularunt ab *Vladislao* Hungariae rege, pacem iurari debere in medio euchariſtiae, id autem recuſabat rex, v. PHILIPPVS CALLIMACHVS in *Hiſtoria de Rege Vladislao ſeu clade Varnenſi.* De Euchariſtiae ſumtione itidem eſt memorabilis locus in SIGEBERTI Chron. A. DCCCLXX.

§. LX.

Princeps iure pollet poenis compeſcendi ſubiectos; (§. XXVI.) Ergo recedere poteſt a pactis fundamentalibus poenae loco, ſi nimirum ſubiecti mite imperium, nonnullaque iura iis conceſſa haud merentur; (§. cit. & §. XXXV.) Ergo nec hoc reſpectu periurii turpis nota inuritur principi.

§. LXI.

Vbi obligatio in pactis ceſſat, ibi iusiurandum

Digitized by Google

non obligat; (§. XIV.) Ergo princeps rebellibus ſubiectis fidem iurato datam vt ſeruet, non adſtringitur, ſi nimirum libero conſenſu non eſt adductus princeps ad iusiurandum, qui in eiusmodi caſu exulare ſolet.

§. LXII.

Si vi externa ad vnicum determinamur, omnimoda locum habet coactio, ſi autem vi externa ad vnum ex duobus malis eligendum determinamur, coactio ſecundum quid vocatur. Cum illa igitur libertas plane conſiſtere nequit; Ego nec conſenſus; quoniam neceſſitas inde eluceſcit; in hac autem contingentia actionis reſtat, quoniam duplici modo agens ſe poteſt determinare; hinc etiam ſpontaneitas accedere.

§. LXIII.

Taedium quod ex malo imminente oritur, metum vocamus; ſolus metus igitur in ſe conſideratus, non impedit, quo minus paciſcamur cum aliis, ſeu conſenſum noſtrum declaremus.

§. LXIV.

Princeps iusiurandum relaxare iure non poteſt, ob metum quo fuerit perculſus, tempore praeſtiti iurisiurandi. (§. LXIII.)

§. LXV.

Nec coactio ſecundum quid, quae in principibus regna electitia adeuntibus, obſeruari ſolet, (§. XXXII.) obſtat, quo minus pacta & iusiurandum principis ſit ſeruandum. (§. LXII.)

§. LXVI.

Si autem vis iniuſta fuerit, qua pactum extortum eſt, hoc eſt legibus ſtricte dictis repugnans, & ita princeps iurauit, tunc irritum per ſe dicendum iuramentum; (§. XIX.) quoniam pacta & iuramenta, non laeſionibus, ſed iuſtitiae inſeruire debent. (§. I.)

§. LXVII.

Si ſolus metus inualida redderet pacta & iuramenta; (§. LXIII.) tunc ne vlla quidem certitudo moralis iis ineſſet, finemque eorum non aſſequeremur; qui tamen hic eſt, vt officia hominum reddantur determinatiora, certiora, vtiliora *. Sequeretur etiam ex falſa iſta hypotheſi, adfectus omnes pacta tollere; v. c. ſpem, amorem, iram, triſtitiam, gaudium &c. quoniam ratio vix dari poterit, cur metus diſtinguendus ſit ab omnibus reliquis animi perturbationibus.

* Vid. SAMVEL RACHELIVS de *Principiis actionum humanarum* Diſp. I.

§. XXVII. FRANC. HOTTOMANNVS *Quaeſt. Illuſtr.* VII. HENR. VFFELMANNVS de *Iure, quo homo homini in ſermone obligatur* Cap. VII. CHRIST. GOTTL. SCHWARZII *ſylloge Probl. Jur. Nat. & Gent. Probl.* XXXVIII.

§. LXVIII.

Qui alium ad pactum ineundum cogit, ius habere debet cogendi, alias irrita erit vna cum accedente iuramento conuentio. (§. LXVI.) Quum igitur ſubiectis ius cogendi principem non competat; (§. XLVII.) princeps etiam ad iusiurandum iniuſta vi adactus, non obligatur. Nec in eo caſu ſubiectis id licet, ſi laeſi fuerint a principe ciues, quoniam renunciarunt ſemel iuri perfecto naturali, atque aequalitati inde pendenti. (§. XXVII. XLVII. LVII.)*

* Conf. doctiſſimus IO. IVSTINVS SCHIERSCHMID in Diſſertatione philoſophica de *pacto metu extorto iuſto & iniuſto* ed. Lipſiae 1733. 4.

§. LXIX.

Dolus malus pacta reddit nulla; ergo etiam iusiurandum, dolo extortum, per ſe corruit, ac recte violatur a principibus, hac ratione irretitis. Sed prudentiae regulae iubent ſaepe, vt conſeruent ea iuramenta, ne fides ſanctitasque principis dubia eſſe videatur. Ita Ioſua iuramentum dolo elicitum Gibeonitis, ſeruando, prudenter feciſſe videtur. Conſulatur TOSTATVS in *Comment. ad Ioſ.* Cap.

IX.

IX. Quaeſt. XVIII. pag. 279. BVDDEVS in *Hiſtor. Eccleſ. Vet. Teſtam.* pag. 827.

§. LXX.

Reponunt alii, pontificis nimirum Romani aſſeclae, iureiurando nos deo aliquid promittere; adeoque pacta illicita in ſe, ſeu dolo ſancita, ſi iureiurando firmata fuerint, ſeruanda eſſe, atque ita principes etiam religioſe adſtringi a ſubiectis quacunque ratione circumuentos; ſed eiusmodi ſententia, de qua ſupra mentionem iniecimus, dudum profligata eſt. Cauſſam igitur eorum iniuſtam amplius non perorabimus. Sed obſeruandum modo, ipſos Romanorum pontifices, exemplis ſuis refellere iſtam opinionem. v. c. *Paſchalis* Henrico V. Inueſtituram epiſcoporum & abbatum iurato promiſerat; teſte PETRO DIACONO L. IV. *de ortu & vita ſanctorum monaſterii Caſſinenſis* C. XL. pag. 468. Sed e cuſtodia liberatus, in concilio Lateranenſi, A. MCXII. hoc iusiurandum irritum pronunciabat praeſul idem romanus, cauſſam prae ſe ferens, ſe ab imperatore eſſe coactum. Conf. BARONIVS Tom. XII. Annal. ad hunc annum Num. XVII. XVIII. DITMARVS in *Chronic.* Lib. V. VI. VII. *

* Henrici IV. edictum vero, contra decreta Paſchalis & concilii Tricaſſini vid. in *Conſtit. Imper.* Tom. I. GOLDASTI.

§. LXXI.

§. LXXI.

Fallaci etiam fundamento nititur poteſtas Romani pontificis, quam ſibi arrogat, principum iuramenta relaxandi; * quum ea nec ex rationis nec reuelationis aſſertis concipi probariue poſſit. ** Fingamus eum eſſe vicarium Dei, nec inde tamen ius illud deriuari poterit, quoniam leges naturae, quibus iuramenta nituntur, ſunt immutabiles; (§. LIV.) atque hinc iusiurandum quod iuſta requiſita, ſupra expoſita, habet, ſolui poteſt a nemine; illegitimum autem iusiurandum, per ſe irritum eſt, nec relaxatione in ſtatu naturali indiget. *** Iniuſta igitur erat relaxatio iuramenti ab Vladislao Hungariae rege praeſtiti. Qui quoque princeps, praeſule Romanorum relaxatione ſua ſycophantias ſtruente, ſibi ipſi interitum attulit. Conf. BOXHORNIVS in *Hiſtor. Vniuerſ.* ad An. MCCCCXLIV. Aliud exemplum vſurpatae illius poteſtatis prodidit poſteris THVANVS, *Hiſtor.* Lib. XVII.

* Nuncii apoſtolici etiam, ſeu ablegati pontificis, iuramenta relaxandi facultatem arripuerunt. De quibus in *Receſſ. Imperii d. Anno* MDCLIV. §. *als ſich denn auch* 158. in fin. *auch im vbrigen dasienige was die Städte wegen der Nunciorum abſolutionem a iuramentis, vnd daſſ dergleichen relaxationes in Gerichten, ſie geſchehen denn vor dem ordentlichen Richter, ad effectum agendi nicht zu attendiren ſeyn ſollen.* Conf. IO. HENR. POTT in diſſ. *de Abſolutione a iuramento, Ienae* 1685. in lucem emiſſa. Ita quoque relaxatio iurisiurandi in cauſſa Vladislai Hungariae regis, per *legatum a latere Iulium* facta eſt. ** Ne

** Ne dicam de poteſtate ſumma multorum imperatorum, cui pontifices per longum temporis ſpatium paruerunt, cuique ſeſe ſubduxerunt deinde Romani praeſules, artibus variis illicitis adhibitis. Non abs re fuerit legere CARPZOV. ad *Leg. Reg. Germ.* c. II. §. IV. N 1. pag. 96. ſqq.

*** Iuriſiurandi relaxatio ſubiectorum in ciuitatibus, interdum ex neceſſitate, interdum ex vtilitate petitur; ſed nec de hac, nec de iure principis relaxationem eiusmodi inſtituendi, ſermo nobis eſt. Agimus enim de principe, qui legibus ciuilibus non alligatur. Praeter innumeros de ea diſputat IO. IACOBVS GEIGER in *Diſſert. inaug.* de *abſolutione à iuramentis* Argentorati conſcripta 1679. 4.

§. LXXII.

Si princeps iuramento res confirmat, quarum plane non habet notitiam neceſſariam, ipſius iusiurandum eſt inualidum; (§. L.) licet leuitatis animi notam incurrat iſto modo iurans. Sed diſceptari poteſt, an etiam minus plena cognitio, iusiurandum efficax reddat? Hoc vt diiudicetur, ſecerni debent varia capita; nimirum error circa eſſentialia, & error ratione accidentalium; an dolus acceſſerit, an non? fueritne alter qui iusiurandum detulit, doli particeps; quaeque ſunt plura, ex natura pactorum, de quibus GROTIVS Lib. II. de Iure B. & P. Cap. XI. diſſerit, colligenda. Dubia autem facile oriuntur, an euitari potuerit error a principe; atque hinc regulae iſtae cum ſumma certitudine ad indiuiduum raro adplicantur. Id efficiunt praeſertim verborum ſignificationes, quae diuerſas plerumque admittunt explicationes, atque interpre-

Digitized by Google

tationes ſibi inuicem contrarias *, vnde ancipites propullulant controuerſiae, de violatione iurisiurandi cuiusdam.

* Inter Suecos & Brandenburgicos de inſtrumenti pacis Weſtphalicae verbis: *cum terris adiacentibus*: ita diſceptabatur, Sueci, ea fines Pomeraniae regundos deſignare adſerebant; Brandenburgicis aliter a ſe intellecta arguentibus, quam ferebat *Saluius* orator Suecicus. Litteris haec conſignauit PVFFENDORFFIVS Lib. III. de R. G. *Friderici Wilhelmi* §. XLII. quem citat GVNDLINGIVS *Jur. Nat. ac Gent.* Cap. XII. §. XIV. pag. 145.

§. LXXIII.

Videamus vero an omne iusiurandum principis maieſtate ſit indignum. Sunt quidam in HOBBESII haereſi, opinantes, maieſtate praeditum eſſe non poſſe principem iuramento implicatum. Quum autem nemo in dubium reuocare, iure quidem ſuo queat, eum etiam qui abſoluta maieſtate eſt inſtructiſſimus, pacta ſancire poſſe; illaque valere ſi requiſita iuſta adfuerint, (§. XXI.) vinculoque confirmari iſta etiam tali, quale iusiurandum eſt, vt concedatur, neceſſe eſt. (§. XIV. XXXVII.) Nam non ſequitur quod proferunt, nimirum iuris maieſtatici translationem ſeu euerſionem, ſemper eum iureiurando eſſe connexam. Quippe quod nec cum experientia conuenit; nec cum iis principiis quae de maieſtate expediuimus, ſpeciatim §. XLI. Ex his ſane perſpicitur luculenter, exercitium modumque huius vel illius iuris certo modo

do poſſe circumſcribi, ac iuramento corroborari, ſalua principis maieſtate.

§. LXXIV.

Princeps integra maieſtate ſua modo iurat, modo minus; (§. LXXIII.) nec violatione iuramenti tollitur ſumma illa poteſtas principis; (§. XLVII.) nec ciues in periurum principem animaduertere debent; (§. cit.) ſed naturales poenae, ſiue diuinae, vexant quemque & inſectantur perfidum, (§. LIV.) quas inter infamiam retulimus. (§. cit.) Facile vero id ſibi arrogant ſubiecti crudeles, vt ſe principe periuro ſuperiores eſſe credant, & de eo poenas ſumant grauiſſimas. Exempla funeſta commemorauit IOANNES LOCCENIVS in *Hiſtoria rerum Suecicarum* Lib. III. pag. 108. FAMIANVS STRADA in *Bello Belgico Decad* II. Lib. IV. pag. 476. ſqq.

§. LXXV.

Reſeruationes mentales iniuſtae ſunt; (§. XVI.) iis igitur vtentes principes, produnt animi ſui leuitatem; qua cauſſam iniuſtam defendere nequeunt, nec periurii infamiam abſtergere, ſiue cum ſuis ſubiectis, ſiue cum aliis agant. Argute hinc AVGVSTINVS: *Periuri ſunt qui ſeruatis verbis, expectationem eorum quibus iuratum eſt, deceperunt:* Epiſt. CCXXIV. Chronicon THEODORI ENGELHVSII ad An. DCCCLXXXVIII. exemplum reſeruationis tam turpis exhibet;

 ibi

Digitized by Google

ibi de *Hattone* Moguntino haec, fabuloſa quidem, ſed argumentum illuſtrantia, enarrantur: *Quum imperator*, (Ludouicus) *Adelbertum vincere non poſſet, dixit Hatto: ego prouidebo, vt ad te veniat, tamen curato ne recedat. Venit ergo Hatto Bambergam, vbi morabatur Adelbertus, quaſi ei conſulturus, vt gratiam regis acquireret, iurans: ſi ſecum iret, ſanum & ſaluum eum reduceret. Rogatus autem epiſcopus antequam exirent prandere, callide renuens, poſtquam in campum venit, ait: O quam ſaepe petit, qui oblata ſpernit; taedet me longioris viae & tardioris horae, ieiuni non poſſumus toto die ambulare. Adelbertus de hoc gauiſus, reuertit in caſtrum cum epiſcopo, ſicque tradit eum Ludouico, putans, ſe fatisfeciſſe iuramento, qui cum eo rediit in caſtrum.*

§. LXXVI.

Conteſtatio cum inuocatione dei vindicis coniuncta, eſt iusiurandum; (§. II.) hinc vel nos ipſi iuramus, vel alius noſtro nomine tanquam mandatarius, deum religioſe inuocat in aſſertionis certitudinem; id quod ex natura cauſſarum moralium cognoſcitur. Ergo & principis loco, priuatus homo, vel homines mandato inſtructi, qui legati plerumque dicuntur, iurare legitimo modo queunt, vnde obligatio ratione mandantis oritur perfecta.*

Idem

Idem ex natura pacti efficitur, ſi ita rationes ſubducimus: Quum pacta per alios ineamus valida, ſequitur, vt & per alios iurare queamus. Illud largiuntur omnes; ergo vt hoc etiam admittant, neceſſe eſt; quoniam iusiurandum eſt acceſſorium pactorum, vti ſaepius monuimus. Illa iuramenta in animam alterius, vſu etiam recepta ſunt inter principes; ſic legati Regis Romani capitulationem confirmarunt ſequenti formula: *Wir des Allerdurchlæuchtigſten, Groſſmæchtigſten Furſten vnd Herrn, Herrn Carln, erwehlten Rœmiſchen Kœnigs &c. bevollmæchtigte Botſchaffter vnd Geſandten, ſchwoeren in Krafft derentwegen habenden vnd anjetzo verleſenen Gewalts von wegen Ihr. Koenigl. Maj. vnd in ihrer Majeſtaet Seele, zu Gott vnd ſeinen Heiligen, daſſ jetzt allerhoechſt gedachter, vnſer allergnædigſter Herr, der Roem. Koenig, die bey bisſherigen Wahl-Conſultationen vnter hier anweſenden Ihrer Churfurſtl. Gnaden zu Mæyntz, vnd Churfl. Durchl. Durchl. zu Trier vnd Pfaltz, auch derer vbrigen abweſenden Herren Churfurſten Geſandten verglichene, verfaſt- vnd beſchriebene Pacta, oder Wahl Capitulation, ſtet, feſt, vnd vnverbruchlich halten vnd vollziehen, vnd dawider nicht ſeyn, oder thun ſollen vnd wollen, als ihrer Koenigl. Maj. vnd vns Gott helffe vnd ſeine Heilige.*

Vid. *Wahl vnd Croenungs Diarium* edit. Francoſ. ad Moenum 1711. Itidem electores & principes imperii noſtri R. G. per legatos coram imperatore ob feuda iurant, teſte STRYKIO in *Exam. Iur. Feud.* in *app. de ſolenn. inueſtit.* n. 1. ſq. n. 14. ſqq.

* IVSTVS OLDEKOP quidem in Diſſertatione *iuridico-politica de iureiurando in alterius animam* Bremae 1662. impreſſa, reiicit iusiurandum per procuratorem praeſtitum; idque iuri gentium & naturae repugnare pronunciat, ſed haud vllam adtulit idoneam probationem; id quidem non negamus, abuſum huiusmodi iuramentorum fini eius repugnare.

§. LXXVII.

Princeps iureiurando conſeruationem prouinciarum omnium promittens, eo tenetur, niſi leges obſtent, vel id ipſum fieri nequeat. (§. XIX.) Si igitur tractum quendam terrarum, vel omnes regiones aliorum poteſtati deinde tradit, ab hoſte victore coactus; nihil egiſſe cenſetur, licet iusiurandum acceſſerit; poſterius enim iusiurandum iniuſtum eſt; (§. LXVI.) nec labefactare prius, quod iuſtum eſſe praeſupponimus, poteſt. (§. LVII.) Ergo vindicabit vi armorum iſtas regiones iure ſuo, poteſtate ſua, ſeu populi, incrementa capiente.

§. LXXVIII.

Remittitur principis iusiurandum, conſenſu ſubiectorum; hoc eſt ſi ii quibus ius ex iuramento quaeſitum erat, concedunt, ſeu probant mutationem,

Digitized by Google

nem, quae ſacramento principis ſtabilitae ſunt, legum fundamentalium. Etenim ſummum numen in teſtem & vindicem tantum vocatur, ſi iurans fefellerit; deo igitur nihil decedit, deſiſtentibus illis, qui alium ad iuramentum adegerunt, a rebus iuramento confirmatis. Inter priuatos homines id etiam iuris eſt vniuerſalis; quod enodarunt LESSIVS de I. & I. Lib. II. Cap. XLII. Dub. XII. Num. LVI. SAMVEL FRIDERICVS WILLENBERG in *Diſſ. iurid. de Periurio veniali.* §. XXXI. E contrario etiam princeps in republica quam gerit, ſoluendi & ligandi iuramenta, poteſtatem habet. (§. LXX. not ***) Ita auguſtiſſimus imperator vel ſolus, vel cum ordinibus in comitiis relaxare poteſt iuramenta. Planius id exponitur in R. I. *de* A. MDLV. §. *vnd ſollen dieienigen* 59. nec non §. *vnd ſollen in dieſen beeden Verordnungen* &c. In Camera Imperiali etiam frequenter relaxationes tam petuntur quam obtinentur. add. *Receſſ.* de A. MDCLIV. §. *als ſich dan* in fine. Quod ius *Carolum* V. ſolum exercuiſſe THVANVS auctor eſt Lib. VI. prope fin. pag. 133. edit. Francof.

§. LXXIX.

Interpretatio denique iurisiurandi principis, ſpeciem relaxationis ſaepiſſime affectat; ſi nempe digna, quam requirimus omnino, maieſtate inſtituitur explicatio illius; (§. XXXIX.) * quae quidem modo extenſiua, modo reſtrictiua dicitur. Nunquam

autem aduerſari debet iuribus maieſtaticis formula iuratoria, ſin aliter ſumma imperii penes principem eſſe debet. (§. cit.) Ceterum illa ipſa interpretatio, cum remiſſione coincidit; (§. LXXVIII.) vocabuloque relaxationis vulgo inſignitur. Ergo conuenit quoque cum iure gentium. (§. cit.)

* Loquendi vſus receptus interpretationis principium conſtituit; ſique circumſtantiae id permittunt, ſtricta interpretatio eſt optima; neutiquam extendenda ad ea, de quibus nec princeps nec ſubiecti cogitarunt tempore praeſtiti iurisiurandi. Quas regulas & ratio patefacit, & ſcriptores probatiſſimi, WILHELMVS AMESIVS in caſibus *Conſcientiae* Lib. IV. Cap. XXII. Num. XXII. & paſſim, KLOCKIVS Vol. I. Conſ. XXXV. N. CCCLXXII. LAVTERBACHIVS in *tractatione ſynoptica de iuramentis* ad Lib. XII. Digeſt. Tit. II. §. I.

§. LXXX.

Remitti iusiurandum poteſt ei principi, qui ſe iam adſtrinxit iſto vinculo; (§. LXXVIII.) Ergo etiam principem, qui ad iurandum paratus eſt, vel iuramentum pollicetur, vel ad iurandum obligatur, ſoluere iureiurando licet; (§. XXXII.) & porro vel omne iusiurandum, vel pars, & capita quaedam huius, ex eadem ratione tolluntur. Praeterea obſeruamus, remiſſionem iſtam relaxationem vocari, ſi iam praeſtitum eſt iusiurandum, proprie vero remiſſionem dici, ſi iusiurandum ad quod quis obligatus eſt, non interponitur. De hoc diſcrimine conſulatur BENED. CARPZOVIVS Part. II. Conſtit. XXXVI. Defin. VI. n. 4. ſq.

§. LXXXI.

Reliquas iurisiurandi principis proprietates praetermittimus lubentes, quoniam conueniunt cum iis quae iuriiurando generatim conſiderato inſunt, de quo infiniti extant ſcriptores. Nec ſumus extraeſſentiales iurisiurandi principis, partes plures explanaturi, ne in immenſum creſcat diſſertatio.

F I N I S.

naieſtaticis formula
rii penes principem
a ipſa interpretatio,
XXVIII.) vocabulo-
ır. Ergo conue-
(§. cit.)

nis principium conſtituit;
t, ſtricta interpretatio eſt
l ea, de quibus nec princeps
aeſtiti iurisiurandi. Quas
ores probatiſſimi, WILH-
: Lib. IV. Cap. XXII. Num.
onſ. XXXV. N. CCCLXXII.
ica de iuramentis ad Lib. XII.

rincipi, qui ſe iam ad-
rgo etiam principem,
ıramentum pollicetur,
re iureiurando licet;
ndum, vel pars, & ca-
ne tolluntur. Praeterea
laxationem vocari, ſi
prie vero remiſſionem
bligatus eſt, non in-
nſulatur BENED. CARP-
n. VI. n. 4 ſq.

prietates praetermitti-
cum iis quae iuriu-
de quo infiniti exſtant
iales iurisiurandi prin-
in immenſum creſcat
S.

Digitized by Google

autem aduerſari debet iuribus maieſtaticis formula iuratoria, ſin aliter ſumma imperii penes principem eſſe debet. (§. cit.) Ceterum illa ipſa interpretatio, cum remiſſione coincidit; (§. LXXVIII.) vocabuloque relaxationis vulgo inſignitur. Ergo conuenit quoque cum iure gentium. (§. cit.)

* Loquendi vſus receptus interpretationis principium conſtituit; ſique circumſtantiae id permittunt, ſtricta interpretatio eſt optima; neutiquam extendenda ad ea, de quibus nec princeps nec ſubiecti cogitarunt tempore praeſtiti iurisiurandi. Quas regulas & ratio patefacit, & ſcriptores probatiſſimi, WILHELMVS AMESIVS in caſibus *Conſcientiae* Lib. IV. Cap. XXII. Num. XXII. & paſſim, KLOCKIVS Vol. I. Conſ. XXXV. N. CCCLXXII. LAVTERBACHIVS in *tractatione ſynoptica de iuramentis* ad Lib. XII. Digeſt. Tit. II. §. I.

§. LXXX.

Remitti iusiurandum poteſt ei principi, qui ſe iam adſtrinxit iſto vinculo; (§. LXXVIII.) Ergo etiam principem, qui ad iurandum paratus eſt, vel iuramentum pollicetur, vel ad iurandum obligatur, ſoluere iureiurando licet; (§. XXXII.) & porro vel omne iusiurandum, vel pars, & capita quaedam huius, ex eadem ratione tolluntur. Praeterea obſeruamus, remiſſionem iſtam relaxationem vocari, ſi iam praeſtitum eſt iusiurandum, proprie vero remiſſionem dici, ſi iusiurandum ad quod quis obligatus eſt, non interponitur. De hoc diſcrimine conſulatur BENED. CARPZOVIVS Part. II. Conſtit. XXXVI. Defin. VI. n. 4. ſq.

§. LXXXI.

Reliquas iurisiurandi principis proprietates praetermittimus lubentes, quoniam conueniunt cum iis quae iuriiurando generatim conſiderato inſunt, de quo infiniti extſtant ſcriptores. Nec ſumus extraeſſentiales iurisiurandi principis, partes plures explanaturi, ne in immenſum creſcat diſſertatio.

FINIS.

Digitized by Google